

Nr 259.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank; given Stockholms slott den 26 maj 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § lagen den 12 maj 1897 (nr 27) för Sveriges riksbank.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Förslag

till

Lag

**om ändrad lydelse av 6 § lagen den 12 maj 1897 (nr 27) för
Sveriges riksbank.**

Härigenom förordnas, att 6 § lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank¹ skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Riksbanken äger att utgiva sedlar till det belopp, som motsvaras av dubbla summan av riksbankens metalliska kassa, så beräknad, som i 8 § sägs, samt därutöver till ett belopp av trehundrafemtio miljoner kronor.

Om sådant — — — hava utgivits.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse se 1930: 114 och 1932: 213.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 maj 1933.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS,
MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler av fullmäktige i riksbanken i skrivelse den 22 maj 1933 gjord framställning om viss ändring i de bestämmelser i lagen för Sveriges riksbank, som avse riksbankens sedelutgivningsrätt, och anför därvid:

Genom lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 fastställdes riksbankens sedelutgivningsrätt till ett belopp, som med en kontingent av högst 100 miljoner kronor översteg summan av följande kassatillgångar (primär sedeltäckning):

- a) metallisk kassa, d. v. s. riksbankens guldbehållning inom landet,
- b) riksbankens guldbehållning i utlandet eller under transport därifrån samt
- c) riksbankens hos bankinrättningar eller handelshus på utrikes ort i löpande räkning inestående medel.

För sedelutgivning, som icke motsvarades av dessa kassatillgångar, erfordrades täckning av vissa andra tillgångar (supplementär sedeltäckning).

Den metalliska kassan fick ej bibehållas vid lägre belopp än 25 miljoner kronor. Om den av kassatillgångar icke täckta sedelutgivningen översteg ett belopp av 60 miljoner kronor, erfordrades viss förhöjning av minimibeloppet.

Den sålunda bestämda sedelutgivningsrätten visade sig emellertid snart vara för snävt tilltagen. Genom lag den 3 maj 1901 genomfördes därför den utvidgning av densamma, att riksbanken medgavs rätt att utöver kassatillgångarna utgiva sedlar förutom till nämnda belopp av 100 miljoner kronor jämväl till det belopp, varmed den metalliska kassan översteg 40 miljoner kronor.

Enligt sistnämnda lag fick den metalliska kassan ej bibehållas vid lägre belopp än 40 miljoner kronor.

Nämnda regler för riksbankens sedelutgivningsrätt gällde till dess bestämmelserna i lagen den 4 juni 1913 trädde i kraft. Dessa inneburo den ändringen, att riksbanken ägde utgiva sedlar till belopp motsvarande dubbla summan av hela den metalliska kassan (således även till den del denna icke översteg 40 miljoner kronor) samt därutöver till ett belopp av

125 miljoner kronor. Sedelutgivningsrätten ökades emellertid därmed ej med (40 + 25) 65 miljoner kronor, enär det samtidigt bestämdes, att riksbankens utländska guldbehållning och tillgodohavande å löpande räkning i utlandet icke längre skulle utgöra primär utan endast supplementär täckning. Då dessa tillgångar under åren 1904—1912 i allmänhet hållit sig mellan 25 och 35 miljoner kronor, blev ökningen i sedelutgivningsrätten genom 1913 års lagändring 30—40 miljoner kronor.

Den metalliska kassans minimibelopp fixerades till 75 miljoner kronor.

Genom lag den 31 augusti 1914 utökades den supplementära sedeltäckningen med medel utlånade mot säkerhet av sådana statspapper och obligationer, vilka själva kunna tjäna som dylik täckning.

Genom lag samma dag, som upphörde att gälla med ingången av 1915 års riksdag, infördes en bestämmelse om rätt för Konungen att medgiva riksbanken utvidgad sedelutgivningsrätt. Bestämmelsen härom hade sin plats i 6 § andra stycket riksbankslagen. Denna Konungens rätt förnyades genom särskild lag den 25 maj 1915, som gällde till ingången av 1916 års riksdag. Även genom lag den 20 juni 1918 erhöll Konungen rätt att medgiva riksbanken viss ytterligare sedelutgivning. Lagen förnyades av urtima riksdagen samma år samt av lagtima riksdagen 1919. Sistnämnda lag upphörde att gälla tjugu dagar efter det 1919 års urtima riksdag sammanträtt.

Den Konungen medgivna rätten kom till användning dels den 20 december 1918, då Konungen medgav riksbanken att utgiva sedlar till det angivna maximibeloppet, 125 miljoner kronor, dels ock den 31 mars 1919, då medgivandet begränsades till ett belopp av 50 miljoner kronor. Sistnämnda medgivande avsåg tiden till och med den 31 juli 1919.

Vid sidan av de författningar, på grund varav Konungen under vissa tider ägt att mellan riksdagarna medgiva en utvidgad sedelutgivningsrätt stadgades genom lag den 25 maj 1915 i 6 § andra stycket riksbankslagen, att om sådant med hänsyn till krig, krigsfara eller svår penningkris prövades oundgängligen nödigt, Konungen och riksdagen samfällt ägde medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av högst 125 miljoner kronor utöver det belopp, som omfattades av den ordinära sedelutgivningsrätten.

Riksbankens sedelutgivningsrätt har senast reglerats genom lag den 9 maj 1930 (nr 114) samt lag den 17 juni 1932 (nr 213). Genom förstnämnda lag bestämdes omfattningen av den ordinära sedelutgivningsrätten till 250 miljoner kronor utöver dubbla metalliska kassan, varjämte, bland annat, minimibeloppet för metalliska kassan höjdes från 75 till 150 miljoner kronor. Genom sistnämnda lag ändrades bestämmelserna i 6 § andra stycket riksbankslagen om den extraordinära sedelutgivningsrätten därhän, att det stadgades, att om sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövades nödigt, ägde Konungen och riksdagen samfällt el-

ler, om riksdagen ej vore samlad, Konungen på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av högst 350 miljoner kronor utöver det belopp, som omfattades av den ordinära sedelutgivningsrätten; därjämte innefattade lagen en ändring i fråga om den omfattning, vari utlånade medel finge inräknas i den supplementära sedeltäckningen.

De nu *gällande bestämmelserna* rörande sedelutgivningsrätten återfinnas i följande paragrafer i riksbankslagen:

6 §. Riksbanken äger att utgiva sedlar till det belopp, som motsvaras av dubbla summan av riksbankens metalliska kassa, så beräknad som i 8 § sägs, samt därutöver till ett belopp av tvåhundra femtio miljoner kronor. (*Lag den 9 maj 1930, nr 114.*)

Om sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt, må Konungen och riksdagen samfällt eller, om riksdagen ej är samlad, Konungen på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva riksbanken att utgiva sedlar till belopp av ytterligare högst trehundra femtio miljoner kronor. Dyligt av Konungen mellan riksdagarna lämnat medgivande skall, därest detsamma icke varder av nästföljande riksdag inom tjugu dagar från riksdagens början gillat, efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efter rättelse. Det åligger fullmäktige i riksbanken att, så snart ske kan, ur den allmänna rörelsen indraga sedlar till belopp, motsvarande vad som på grund av sålunda medgiven ökning av sedelutgivningsrätten må hava utgivits. (*Lag den 17 juni 1932, nr 213.*)

7 §. Riksbankens utelöpande sedlar skola till den del de överstiga bankens metalliska kassa motsvaras av följande tillgångar sammanräknade:

- a) lätt säljbara statspapper;
- b) allmänna hypoteksbankens och konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer ävensom andra inhemska obligationer, som noteras å utländsk börs;
- c) på utrikes ort nedsatt eller under transport varande, på betryggande sätt försäkrat guldmynt och omyntat guld, som icke enligt 8 § inräknas i metalliska kassan; (*Lag den 9 maj 1930, nr 114.*)
- d) växlar, betalbara inom eller utom riket;
- e) hos bank eller bankir på utrikes ort i räkning inestående, inom sex månader till betalning förfallna medel, efter avdrag av riksbankens skuld i dylig räkning;
- f) medel, utlånade på bestämd tid av högst tre månader eller med högst samma uppsägningstid mot säkerhet av sådana statspapper och obligationer, som omförmälas under a) och b), samt, intill ett belopp av etthundra miljoner kronor, mot annan säkerhet. (*Lag den 17 juni 1932, nr 213.*)

8 §. Såsom riksbankens metalliska kassa skall räknas allt riksbanken tillhörigt, dels inom landet befintligt guldmynt samt omyntat guld dels ock, intill ett belopp, motsvarande femton hundradelar av hela metalliska kassan, på utrikes ort nedsatt eller under transport varande, på betryggande sätt försäkrat guldmynt och omyntat guld.

Metalliska kassan må ej bibehållas vid lägre belopp än etthundra femtio miljoner kronor. (*Lag den 9 maj 1930, nr 114.*)

Sedan *fullmäktige i riksbanken* i förenämnda skrivelse erinrat om tidigare och nuvarande bestämmelser i ämnet, ha fullmäktige i skrivelsen anfört:

Även om den genom 1932 års lagändring bestämda förutsättningen för den extraordinära sedelutgivningsrättens medgivande måste anses medföra något större rörelsefrihet än de förut gällande bestämmelserna vore det tydligt, att även de nuvarande bestämmelserna kunde tillämpas endast under icke normala förhållanden. Enligt fullmäktiges mening vore exempelvis för närvarande, särskilt med hänsyn till sedelreservens storlek, läget ej sådant, att fullmäktige med hänvisning till 6 § andra stycket riksbankslagen skulle kunna hemställa om ökad sedelutgivningsrätt. Att sistnämnda sedelutgivningsrätt vore av mera tillfällig natur framginge av den ovan återgivna föreskriften, att det ålåg fullmäktige att så snart ske kunde ur den allmänna rörelsen indraga sedlar till belopp, som motsvarade vad som kunde ha utgivits på grund av den medgivna ökningen av sedelutgivningsrätten.

Vid de överläggningar inom fullmäktige, som lett till framställningen till Kungl. Maj:t den 13 maj 1932 med förslag till bland annat ovanberörda ändring av bestämmelserna i 6 § andra stycket riksbankslagen hade fullmäktige även övervägt en principiell omläggning av bestämmelserna om sedelutgivningen, så att riksbanken medgäves rätt att utgiva sedlar dels till ett belopp lika med guldkassan i stället för som nu vore föreskrivet till ett belopp lika med dubbla guldkassan, dels därutöver till ett fast belopp (en kontingent) av betryggande storlek. Fullmäktige hade emellertid då kommit till den slutsatsen, att det vid den tidpunkten ej var lämpligt att söka åstadkomma en lagstiftning på längre sikt.

Enligt fullmäktiges mening vore ej heller den nuvarande tidpunkten lämplig för en principiell omläggning av förevarande bestämmelser. Frågan om storleken av centralbankernas guldreserver syntes bliva en av de viktigare frågor, som komme att behandlas på den förestående ekonomiska världskonferensen. Med hänsyn till möjligheten att konferensen därvid komme att uttala sig för vissa riktlinjer för utformningen av sedelutgivningsbestämmelserna i de olika länderna, syntes nu ej lämpligt att i princip ändra de bestämmelser, som gällde för riksbanken. Ansågs en utvidgning av riksbankens sedelutgivningsrätt erforderlig, syntes densamma därför böra genomföras under bibehållande av sedelutgivningsbestämmelsernas principiella karaktär. Den anordning, som låge närmast till hands, syntes då vara att i erforderlig mån höja den i 6 § första stycket riksbankslagen fastställda kontingenten av tvåhundrafemtio miljoner kronor.

I frågan huruvida den ordinära sedelutgivningsrätten kan antagas vara tillfyllest intill nästa riksdags början ha fullmäktige anfört:

Frågan kunde givetvis ej med säkerhet besvaras. Riksbankens nuvarande guldbehållning uppginge till omkring 266 miljoner kronor, om i densamma inräknades allt det guld, som för bankens räkning funnes förvarat utomlands. Om guld i erforderlig utsträckning hemtoges, så att guldbehållningen i sin helhet finge räknas såsom primär sedeltäckning, d. v. s. inräknas i den s. k. metalliska kassan, skulle riksbanken erhålla en total sedelutgivningsrätt av omkring 780 miljoner kronor, under förutsättning att den supplementära täckningen vore tillräcklig. Då sedel-

utgivningen under år 1932 och hittills under 1933 ej överstigit ett högsta belopp av 622 miljoner kronor, syntes härav framgå, att en ganska riklig sedelreserv stode till riksbankens förfogande. Vid bedömandet av sedelreservens storlek borde dock hänsyn tagas till vissa omständigheter, som kunde avsevärt reducera densamma.

För närvarande visade prisnivån i Nordamerikas förenta stater och även i England en stigande tendens. Det vore givetvis ej möjligt att förutsäga vare sig varaktigheten av denna prisstegring eller hur hög stegringen komme att bliva. Försiktigheten bjöde dock, att man räknade med möjligheten såväl av dess fortbestånd som att den kunde bliva av avsevärd omfattning. Därest en prisstegring på världsmarknaden komme till stånd, borde i vårt land åtgärder ej vidtagas, som skulle motverka en måttlig prisstegring även hos oss. Följden av en prisstegring bleve sannolikt dels ökade anspråk på riksbankens sedelutgivning, dels även ökade krav på riksbankens reserv av utländska betalningsmedel. Vid en prisstegring torde visserligen sedelbehovet relativt minskas på grund av den ökning av sedlarnas omloppshastighet, som då torde inträda, men det kunde dock befaras, att en sedelreserv, som vid nuvarande förhållanden syntes tillräcklig, under angivna förutsättningar bleve reducerad på ett sätt, som vore ägnat att medföra olägenheter.

Även om berörda utveckling ej med säkerhet kunde förväntas, syntes densamma enligt fullmäktiges mening utgöra anledning att bereda riksbanken ökad rörelsefrihet i fråga om dess för normala förhållanden stadgade sedelutgivningsrätt.

Med hänsyn till den avsevärda storleken av riksbankens nuvarande guld-kassa och reserv av utländska valutor syntes fullmäktige den ökning av sedelutgivningsrätten, som kunde ifrågasättas, kunna begränsas till ett belopp av 100 miljoner kronor. Om den i 6 § omnämnda kontingenten, som nu är fastställd till 250 miljoner kronor, höjdes till 350 miljoner kronor, skulle riksbankens sedelutgivning vid en metallisk kassa av 200 miljoner kronor komma att uppgå till 750 miljoner kronor, och vid en metallisk kassa av 266 miljoner kronor till ej mindre än omkring 880 miljoner kronor. Riksbanken finge därigenom anses rustad att möta även de krav, som kunde följa av en avsevärd internationell prisstegring. Skulle omständigheter av utomordentlig karaktär därtill inträda, finnes ju möjlighet för fullmäktige att hemställa om medgivande till extraordinär sedelutgivningsrätt enligt 6 § andra stycket riksbankslagen.

Med stöd av vad sålunda anförts ha fullmäktige hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att i 6 § första stycket i riksbankslagen orden »tvåhundra-femtio miljoner kronor» ändras till »trehundra-femtio miljoner kronor».

Fullmäktige i riksgäldskontoret, vilka beretts tillfälle att yttra sig över bankofullmäktiges framställning, ha i utlåtande den 24 maj 1933 tillstyrkt bifall till densamma.

*Departements-
chefen.*

För egen del kan jag i huvudsak ansluta mig till vad fullmäktige i riksbanken anført, och finner jag mig således böra förordna den föreslagna lagändringen såsom en av det rådande ekonomiska läget betingad beredskapsåtgärd.

Föredragande departementschefen uppläser härefter upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 6 § lagen den 12 maj 1897 (nr 27) för Sveriges riksbank* samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att antaga samma förslag.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

R. Borgström.